

۱۴۴۷/۱۴۴۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مشاوره خانواده

(مفاهیم، تاریخچه، فرآیند و نظریه‌ها)

(ویراست دوم)

تألیف :

دکتر کیانوش زهراکار

(عضو هیئت علمی دانشگاه خوارزمی)

دکتر فروغ جعفری

مشاوره خانواده (مفاهیم، تاریخچه، فرآیند و نظریه‌ها) (ویراست دوم). تألیف: کیانوش زهراکار، فروغ جعفری. - تهران: ارسباران، ۱۳۹۴.
[شانزده] ۴۱۶ ص..

ISBN : 978-600-7385-07-4

وضعیت فهرست‌نویسی : فیبای مختصر

موضوع: مشاوره خانواده - - مشاوره

یادداشت: فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است.

شماره کتابشناسی ملی : ۳۸۴۵۳۴۰

کلیه حق‌های قانونی و شرعی برای ناشر محفوظ است. تکثیر تماماً یا قسمتی از این اثر به صورت حروفچینی و چاپ مجدد، چاپ افست، پلی‌کپی، فتوکپی و انواع دیگر چاپ ممنوع است. نقل مطالب به صورت معمول در مقاله‌های تحقیقاتی با ذکر نام کامل ناشر و کتاب آزاد است. متخلفان به موجب بند ۵ از ماده ۲ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان، تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

پست الکترونیکی

panahir91@yahoo.com

ارسلان
ناشر ارسباران

مشاوره خانواده (مفاهیم، تاریخچه، فرآیند و نظریه‌ها) (ویراست دوم)

تألیف: دکتر کیانوش زهراکار - دکتر فروغ جعفری

ناشر: نشر ارسباران

نوبت چاپ: پنجم (اول ویراست دوم)، تابستان ۱۳۹۴

تعداد صفحات: ۴۳۲ صفحه

شمارگان: ۵۰۰

قیمت: ۲۰۰۰۰۰۰ ریال

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: طیف‌نگار

ISBN : 978-600-7385-07-4

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۳۸۵-۰۷-۴

مرکز بخش: تهران - خیابان زرتشت غربی، بین خیابان پنجم و ششم، پلاک ۶۳

تلفکس: ۸۸۹۶۲۷۰۷

تلفن: ۸۸۹۷۳۳۵۸-۹

فهرست

مقدمه مؤلفان	سیزده
پیشگفتار مؤلفان (ویراست دوم)	پانزده

بخش اول : مفاهیم، چرخه زندگی و انواع خانواده

❖ فصل ۱: مشاوره خانواده (تعاریف مفاهیم و کلیات)

تعریف مشاوره	۴
تعریف خانواده	۵
تعریف مشاوره خانواده	۷
مقایسه مشاوره خانواده با مشاوره فردی	۱۰
مفاهیم بنیادی مشاوره خانواده، ویژگی های نظام خانواده	۱۲
کلیت	۱۳
چرخه زندگی خانواده، گذارها، و استرس ها	۱۴
ساخت	۱۶
زیرمنظومه	۱۷
سلسله مراتب	۱۸
قواعد	۱۹
نقش ها	۲۱
مرزها	۲۲
سایبرنتیک و حلقه های بازخورد	۲۲
تعادل حیاتی	۲۵

❖ فصل ۲: چرخه زندگی خانواده و انواع خانواده ها

چرخه زندگی خانواده	۲۸
الگوی کارتر و مک گولدبریک	۲۹
الگوی دووال	۲۹
ترک خانه	۳۲
تشکیل زوج	۳۲
ازدواج	۳۳
خانواده دارای فرزند	۳۵
خانواده دارای نوجوان	۳۹

۴۱	خانواده در حال روانه‌سازی و انتقال فرزندان
۴۱	مراحل پایانی زندگی خانواده
۴۳	فرآیند طلاق و ازدواج مجدد
۴۴	انواع خانواده
۴۴	خانواده هسته‌ای
۴۸	خانواده گسترده
۴۸	خانواده ناتنی
۴۹	خانواده تک‌والدی
۵۰	خانواده پدرسالار و مادرسالار
۵۱	خانواده مرکز‌گرای و مرکزگرا
۵۲	خانواده اجماع‌طلب
۵۲	خانواده تفرقه‌محور
۵۳	خانواده غیر
۵۳	خانواده انفرادی
۵۳	خانواده فرزندمحور
۵۳	خانواده کودک‌گرا
۵۴	خانواده نامتقارن
۵۴	خانواده پیشرفت‌طلب
۵۴	خانواده فرینه و مکمل

بخش دوم: عوامل زمینه‌ساز و مانع‌ساز مشاوره خانواده

❖ فصل ۳: عوامل زمینه‌ساز پیدایش مشاوره خانواده

۶۰	روان‌کاوی فروید
۶۱	روان‌شناسی فردی آدلر
۶۳	نظریه عمومی سیستم‌ها
۶۴	راهنمایی کودک
۶۵	درمان زناشویی و مشاوره ازدواج
۶۵	درمان جنسی
۶۶	مددکاری اجتماعی
۶۷	روان‌شناسی بالینی
۶۷	روان‌پزشکی
۶۸	گروه درمانی
۷۱	بررسی‌های مربوط به رابطه خانواده و آسیب‌شناسی
۷۲	بزه‌های لیدز و همکارانش
۷۵	بزه‌های وین و همکارانش

۷۷	 پژوهش‌های بیتسون و همکارانش
۷۸	 پژوهش‌های لینگ و همکارانش
۸۰	 پژوهش‌های بوئن
۸۱	 پویایی‌های گروه‌کاری
۸۲	 نظریه نقش

❖ فصل ۴: تاریخچه مشاوره خانواده

۸۶	 دهه ۱۹۵۰
۸۹	 دهه ۱۹۶۰
۹۱	 دهه ۱۹۷۰
۹۲	 دهه ۱۹۸۰
۹۳	 دهه ۱۹۹۰

بخش سوم: ارزیابی خانواده و فرآیند مشاوره خانواده

❖ فصل ۵: سنجش و ارزیابی خانواده

۱۰۳	 الگوی مک‌مستر
۱۰۳	 فرض‌های بنیادی الگوی مک‌مستر
۱۰۵	 ابعاد کارکردی خانواده طبق الگوی مک‌مستر
۱۰۵	 حل مسئله
۱۰۶	 ارتباط
۱۰۷	 نقش‌ها
۱۰۹	 واکنش (همراهی) عاطفی
۱۰۹	 مشارکت (آمیزش) عاطفی
۱۱۱	 کنترل رفتار
۱۱۳	 الگوی چندمختصاتی
۱۱۶	 الگوی سیستم‌های بیورز

❖ فصل ۶: فرآیند مشاوره خانواده

۱۲۰	 مرحله اول: تماس اولیه و برنامه‌ریزی
۱۲۳	 مرحله دوم: آغاز (برقراری رابطه و ارزیابی)
۱۳۲	 مرحله سوم: مرحله میانی (درمان)
۱۳۷	 مرحله چهارم: اختتام

بخش چهارم: نظریه‌های مشاوره خانواده

❖ فصل ۷: مشاوره خانواده روان تحلیلی

۱۴۰	مقدمه
۱۴۱	نظریه روان‌شناسی خود و آسیب‌شناسی خود
۱۴۲	نظریه دلبستگی بالبی
۱۴۳	نظریه فردیت ماهر
۱۴۴	نظریه آکرمس
۱۴۷	مفاهیم بنیادی
۱۴۷	بستگی‌ها و دلبستگی ایمن
۱۴۸	هم‌دلسانی قرار گرفتن
۱۴۸	جداسازی
۱۴۹	فرافکنی
۱۴۹	انتقال
۱۵۰	انتقال متقابل
۱۵۱	خود واقعی / خود کاذب
۱۵۱	فرآیند مشاوره و درمان
۱۵۳	اهداف درمانی
۱۵۴	فنون مشاوره‌ای و درمانی
۱۵۴	مدیریت فضای درونی
۱۵۴	اتحاد درمانی یا کاری
۱۵۵	تعبیر و تفسیر
۱۵۶	گوش دادن همدلانه
۱۵۶	تحلیل انتقال
۱۵۷	خاتمه

❖ فصل ۸: مشاوره خانواده آدلری

۱۶۰	مقدمه
۱۶۲	مفاهیم بنیادی
۱۶۲	جو خانواده
۱۶۲	ارزش خانواده
۱۶۳	ترتیب تولد
۱۶۵	منطق خصوصی
۱۶۵	سبک زندگی
۱۶۶	علاقه اجتماعی
۱۶۶	فرآیند مشاوره و درمان
۱۶۶	۱. رابطه درمانی
۱۶۷	۲. توصیف مسایل و شناسایی اهداف

۱۶۸	۳. بینش و تفسیر
۱۶۸	۴. بازآموزی و جهت‌گیری مجدد خانواده
۱۷۳	مفهوم مقاومت
۱۷۴	فنون مشاوره‌ای و درمانی
۱۷۴	زنوگرام
۱۷۴	فرایند تربیون آزاد
۱۷۵	روز خاص
۱۷۵	مصاحبه با کودک و افشای هدف
۱۷۶	فن «گویی که»

❖ فصل ۹: مشاوره خانواده گشتالتی

۱۷۸	مقدمه
۱۸۰	مفاهیم بنیادی
۱۸۰	جرخه تجربه گشتالت
۱۸۰	احساس
۱۸۱	آگاهی
۱۸۲	عمل
۱۸۲	تماس
۱۸۴	کناره‌گیری
۱۸۴	فرآیند مشاوره و درمان
۱۸۸	فنون مشاوره‌ای و درمانی
۱۸۸	فن صندلی خالی
۱۸۹	آزمایش گشتالت
۱۹۰	آگاهی پیدا کردن از طریق رفتار غیرکلامی
۱۹۰	خودفاش‌سازی
۱۹۱	تکلیف

❖ فصل ۱۰: مشاوره خانواده بوئنی (نظریه نظام‌های خانوا)

۱۹۴	مقدمه
۱۹۶	مفاهیم بنیادی
۱۹۶	تمایز خود
۱۹۸	درهم آمیختگی
۱۹۹	مثلث‌ها
۲۰۰	ارتباط با همسیرها
۲۰۱	نظام عاطفی خانواده هسته‌ای
۲۰۱	گریز هیجانی
۲۰۲	فرایند فرافکني خانواده
۲۰۳	فریند انتقال چندنسلی
۲۰۳	پسرفت اجتماعی
۲۰۴	فرآیند مشاوره و درمان
۲۰۷	فنون مشاوره‌ای و درمانی

۲۰۷	خودمتمایز سازی
۲۰۷	مثلث ازدایی
۲۰۸	تمرکز بر خود
۲۰۸	تاریخچه زندگی خانوادگی
۲۰۹	زنوگرام
۲۰۹	بازگشت به خانه

❖ فصل ۱۱: مشاوره خانواده راهبردی

۲۱۲	مقدمه
۲۱۸	مفاهیم بنیادی
۲۱۸	نظریه ارتباطات
۲۱۸	پایه های رسمی و قیاسی
۲۱۸	فرآیند باط
۲۱۸	تعادل حسی خانوادگی
۲۱۹	ساختار سلسله مراتبی
۲۱۹	مثلث آسیب شناسی
۲۱۹	دستورات تناقضی
۲۱۹	مداخلات تناقضی
۲۱۹	بن بیست مضاعف درمانی
۲۲۰	دستورالعمل ها
۲۲۰	تغییر مرتبه اول و دوم
۲۲۰	نقطه گذاری
۲۲۰	معانی ضمنی مثبت
۲۲۰	بازخورد مثبت و منفی
۲۲۰	مقررات خانواده
۲۲۱	مناسک و آیین
۲۲۱	معنای نشانه
۲۲۱	فرآیند مشاوره و درمان
۲۲۴	قانون مشاوره ای و درمانی
۲۲۵	دستورالعمل های مستقیم
۲۲۶	دستورالعمل های تناقضی
۲۲۷	دستورالعمل استعاره ای
۲۲۸	نامتعادل سازی
۲۲۸	بازتعبیر

❖ فصل ۱۲: مشاوره خانواده ساختاری

۲۳۰	مقدمه
۲۳۸	مفاهیم بنیادی
۲۳۸	ساختار خانواده
۲۳۸	زیرمنظومه ها
۲۴۰	قدرت و سلسله مراتب قدرت

۲۴۰	مرزها
۲۴۲	پیوند، اتحاد، ائتلاف و مثلث‌سازی
۲۴۳	فرایند مشاوره و درمان
۲۴۶	فنون مشاوره‌ای و درمانی
۲۴۶	الف) فنون الحاق
۲۴۷	ب) فنون بازسازی

❖ فصل ۱۳: مشاوره خانواده مبتنی بر الگوی فرایند اعتباریابی انسان

۲۵۴	مقدمه
۲۶۱	مفاهیم بنیادی
۲۶۱	ارتباط و شبکه‌های ارتباطی
۲۶۴	شخصیت و ابعاد وجودی انسان
۲۶۵	قواعد ریش‌های خانواده
۲۶۷	عقاید
۲۶۷	رازها و اسطوره‌های خانواده
۲۶۸	فرایند مشاوره و درمان
۲۶۹	مرحله اول: برقراری تماس
۲۷۰	مرحله دوم: برهم زدن وضع موجود (تغییر حیات)
۲۷۰	مرحله سوم: یکپارچه‌سازی مهارت‌های جدید
۲۷۲	فنون مشاوره‌ای و درمانی
۲۷۲	استعاره
۲۷۲	رویدادشمار زندگی خانواده
۲۷۳	مجسمه‌سازی خانواده و آناتومی روابط
۲۷۴	نمایش خانواده
۲۷۴	بازسازی خانواده
۲۷۵	الگوهای ارتباطی و باله استرس خانواده
۲۷۵	بازتعبیر
۲۷۵	ترسیم نقشه خانواده
۲۷۶	مزاج و خنده
۲۷۶	تماس و لمس
۲۷۶	طناب‌ها
۲۷۷	خانواده ساختگی یا بدلی
۲۷۷	تحلیل الگو

❖ فصل ۱۴: مشاوره خانواده تجربیاتی - نمادین ویتاگر

۲۸۰	مقدمه
۲۸۳	مفاهیم بنیادی
۲۸۳	رشد شخصی
۲۸۴	زیرساخت‌های هیجانی
۲۸۴	ناکارآمدی خانواده
۲۸۵	فرایند مشاوره و درمان

۲۹۰	فنون مشاوره‌ای و درمانی
۲۹۰	الحاق
۲۹۰	خیالیابی
۲۹۱	نمادها
۲۹۱	خودانگیزیختگی
۲۹۲	رشد
۲۹۲	سردرگمی
۲۹۳	دیوانگی
۲۹۳	شهود
۲۹۴	استفاده از خود

❖ فصل ۱۵: مشاوره خانواده شناختی- رفتاری

۲۹۶	مقدمه
۲۹۹	مفاهیم بنیادی
۲۹۹	شرطی‌سازی کلاسیک
۳۰۰	شرطی‌سازی اکتسابی
۳۰۰	نظریه یادگیری اجتماعی
۳۰۱	نظریه تبادل اجتماعی
۳۰۲	درمان عقلانی هیجانی رفتاری
۳۰۴	درمان شناختی
۳۰۶	رفتاردرمانی دیالکتیک
۳۰۸	انواع درمان و مشاوره خانواده شناختی رفتاری
۳۰۸	آموزش رفتاری والدین (BPT)
۳۱۰	زناشویی درمانی رفتاری (BMT)
۳۱۲	درمان جنسی مشترک
۳۱۳	خانواده درمانی کارکردی (FFT)
۳۱۶	فنون مشاوره‌ای و درمانی
۳۱۶	تقویت
۳۱۸	پس‌گیری تقویت مثبت
۳۱۹	خاموشی
۳۱۹	شکل‌دهی یا تقویت تقریب‌های متوالی
۳۲۰	آموزش مهارت‌های ارتباطی
۳۲۰	آموزش مهارت حل مسئله
۳۲۱	تبادل رفتار
۳۲۴	بازسازی شناختی
۳۲۶	الگودهی - الگوگیری
۳۲۷	ایفای نقش

❖ فصل ۱۶: مشاوره خانواده سیستمی

۳۳۰	مقدمه
۳۳۱	مفاهیم بنیادی

۳۳۱	جلسات مختصر بلندمدت
۳۳۲	بازخورد
۳۳۲	علیت خلقوی
۳۳۳	بی‌طرفی
۳۳۳	استفاده از زئوگرام برای ترسیم روابط
۳۳۴	نقطه‌گذاری
۳۳۴	فرایند مشاوره و درمان
۳۳۷	فنون مشاوره‌ای و درمانی
۳۳۷	معنای ضمنی مثبت
۳۳۷	فرضیه‌سازی
۳۳۹	تجویز آینه‌ها
۳۳۹	سؤالات خلقوی
۳۴۰	تجویز متحرک/ ثابت

❖ فصل ۱۷: مشاوره خانواده هیجان‌مدار

۳۴۳	مقدمه
۳۴۷	فرآیند و فنون مشاوره‌ای و درمانی
۳۵۲	مرحله اول: الحاق و ایجاد رابطه
۳۵۲	مرحله دوم: درک و نمایش موضوع
۳۵۳	مرحله سوم: ارزیابی بویایی‌های خانواده
۳۵۳	مرحله چهارم: اهداف
۳۵۴	مرحله پنجم: توسعه تغییر
۳۵۵	مرحله ششم: خاتمه

❖ فصل ۱۸: مشاوره خانواده راه‌حل‌محور

۳۵۸	مقدمه
۳۶۱	فرایند مشاوره و درمان
۳۶۴	فنون مشاوره‌ای و درمانی
۳۶۴	تعریف و تمجید
۳۶۴	سرنخ
۳۶۵	قاعده تکلیف جلسه نخست
۳۶۵	پرسش‌های مقیاس‌ساز
۳۶۵	پرسش استثنایاب
۳۶۶	پرسش معجزه
۳۶۶	شاه‌کلیدها

❖ فصل ۱۹: مشاوره خانواده روانی - آموزشی

۳۷۰	مقدمه
۳۷۴	فرایند مشاوره و درمان
۳۷۵	مرحله اول: الحاق و ایجاد رابطه

مرحله دوم : درک موضوع کنونی	۳۷۵
مرحله سوم : ارزیابی پویایی‌های خانواده	۳۷۵
مرحله چهارم : اهداف	۳۷۶
مرحله پنجم : تقویت تغییر	۳۷۷
مرحله ششم : خاتمه	۳۷۷

❖ فصل ۲۰: مشاوره خانواده روایتی

مقدمه	۳۸۰
مفاهیم بنیادی	۳۸۳
نقشه اجتماعی سیاسی	۳۸۳
زبان	۳۸۳
ریت و خود	۳۸۳
فرایند مشاوره و درمان	۳۸۴
فنون مشاوره‌ای و درمانی	۳۸۵
ایجاد زمینه‌ها برای تغییر	۳۸۵
تجربه‌های منجر به درمان	۳۸۶
موقعیت ندانستن	۳۸۶
نامه نوشتن	۳۸۷
بازنویسی	۳۸۸
بیرونی کردن	۳۸۹
درونی کردن سایر سؤالات	۳۸۹
منابع	۳۹۱
منابع فارسی	۳۹۱
منابع انگلیسی	۳۹۲

مقدمه مؤلفان

مشاوره خانواده علم نوینی است که بیش از شصت سال از ظهور آن در عرصه دانش نمی‌گذرد. این علم به مطالعات و بررسی خانواده‌های سالم و ناسالم از دیدگاه‌های مختلف نظریه‌پردازان این رشته و آشنا شدن مسئولان آن با مبانی نظری و فنون کار با خانواده‌ها می‌پردازد.

از آنجایی که این کتاب بر اساس سرفصل‌های شورای عالی انقلاب فرهنگی تألیف شده است، قابلیت استفاده در دروس مشاوره خانواده، مشاوره خانواده و تاریخچه سیستم‌ها در رشته‌های مشاوره و روان‌شناسی در سطح کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا را دارا می‌باشد.

یکی از محاسن این کتاب استفاده منصفانه و بجا از کتاب‌ها، سبک نویسندگان متعدد و حذف بخش‌های کم‌اهمیت‌تر و نیز فرهنگی و تأکید و بسط به اهمیت اساسی‌تر می‌باشد که در کتاب‌های ترجمه‌شده به دلیل امانت‌داری در انتقال دقیق مطالب از این لحاظ با محدودیت مواجه هستند.

این کتاب از چهار بخش کلی تشکیل شده است. خوانندگان در بخش اول با مفاهیم مشاوره خانواده، چرخه زندگی خانواده و انواع آن آشنا خواهند شد. در بخش دوم، به عوامل زمینه‌ساز و تاریخچه مشاوره خانواده پرداخته می‌شود. در بخش سوم، ارزیابی خانواده‌ها بر اساس مدل‌های مختلف و فرآیند کلی مشاوره خانواده مورد بحث قرار می‌گیرد و در بخش چهارم، دوازده نظریه اصلی در مشاوره خانواده ارائه می‌شود و در

هر نظریه، مقدمه، مفاهیم بنیادی، فرآیند مشاوره و فنون مشاوره‌ای مورد بحث قرار می‌گیرند.

مؤلفان امیدوارند با ارایه این اثر قدم مثبتی در جهت ارتقای دانش و مهارت‌های مشاوران خانواده برداشته باشند. قطعاً این اثر خالی از اشکال نیست، از همه اساتید، متخصصان و دانشجویان عزیز که این اثر را مطالعه می‌کنند، خواهشمندم موارد مورد نظر خود را جهت ارتقای کیفی کتاب در چاپ‌های بعد به آدرس dr_Zahrakar@yahoo.com ارسال و ما را از نظرات ارزشمند خود بهره‌مند سازند.

رأیت نهایت سپاسگزاری خود را از تمام کارکنان نشر ارسباران، خصوصاً آقایان دکتر شمس، پناهی، مرجاللی و سرکار خانم منصوره خانلری که در راه چاپ این کتاب زحمات زیادی را تحمل شده‌اند، به عمل می‌آوریم.

با سپاس

دکتر کیانوش زهراکار

دکتر فروغ جعفری

پیشگفتار مؤلفان (ویراست دوم)

به ویراست دوم کتاب «مشاوره خانواده: مفاهیم، تاریخچه، فرایند و نظریه‌ها» خوش آمدید. مؤلفان بسیار خرسند هستند که سرانجام فرصت ارتقای مطالب این کتاب را به دست آورده و این توفیق را کسب کرده‌اند که با نوسازی و بهسازی مطالب، کتاب متفاوتی در اختیار خوانندگان و علاقه‌مندان به حوزه مشاوره خانواده و خانواده‌درمانی قرار دهند.

در ویراست دوم، مؤلفان نهایت سعی خود را جهت اعتباربخشی مضاعف، به‌روز کردن مطالب، و استفاده از منابع متعدد، به کار بسته‌اند. در این ویراست، تغییرات اعمال شده عبارتند از:

- در فصل اول، مطلب «چرخه زندگی خانواده، گذارها و استرس‌های گذاری» و نیز مباحث مربوط به «سایبرنتیک» به مفاهیم بنیادی مشاوره خانواده ورود شد.
- در فصل دوم، الگوی فرزندپروری کریستین گنت به بحث مربوط به مرحله خانواده‌های دارای فرزند، اضافه گردید.
- در فصل پنجم، مباحث «اهداف سنجش و ارزیابی خانواده» و نیز «مهم‌ترین موانع ارزیابی اثربخش خانواده» به مطالب ابتدایی فصل افزوده شد.
- در فصل ششم، در مباحث مربوط به مرحله سوم (میانی یا درمان) فرایند مشاوره خانواده، مطلب «اندازه‌گیری تغییر» افزوده شد و مطلب «هدف‌گزینی و طرح‌ریزی درمانی» بسط داده شد؛ همچنین، در همین فصل مباحث مربوط به مرحله چهارم

(اختتام)، فرایند مشاوره خانواده گسترش داده شد.

● دو فصل تحت عنوان «مشاوره خانواده آدلری» و «مشاوره خانواده گشتالتی» به فصول کتاب اضافه گردید.

● بقیه نظریه‌های مشاوره خانواده مطرح شده در کتاب، نسبت به ویراست قبل، صددرصد تغییر یافته و از لحاظ مباحث مربوط به نظریه‌ها، می‌توان ویراست جدید را نسبت به ویراست قبل، کاملاً متفاوت در نظر گرفت.

قطعا این اثر خالی از اشکال نیست، از همه اساتید، متخصصان و دانشجویان عزیز که این اثر را مطالعه می‌کنند، خواهشمندیم موارد مورد نظر خود را جهت ارتقای کیفی کتاب در وبسایت من آتی به آدرس dr_zahrakaar@yahoo.com ارسال و ما را از نظرات ارزشمند خود به‌همند سازید.

در انتها بر خود واجب می‌دانیم که از تلاش‌های مجدانه آقایان غلامرضا پناهی، سیدسعید میرجلالی، دکتر قاسم به‌مس و خانم منصوره خانلری در راه چاپ و نشر این کتاب، تقدیر و سپاسگزاری به‌عمل آوریم.

با سپاس

دکتر کیانوش زهراکار

دکتر فروع جعفری